





بررسی تطبیقی جرم پول شویی در نظام کنونی

تالیف

دکتر علی رزمان

مدرس دانشگاه

انتشارات قانون یار

۱۳۹۶

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول ۲۰

کلیات ۲۰

مبحث اول: تعریف و مفهوم جرم

پول شویی ۲۰

بند اول: تعریف و مفهوم جرم پول شویی ۲۳

مبحث دوم: مبانی جرم‌انگاری پول شویی ۱۴

بند دوم: مبانی جرم شناسانه ۱۰۷

بند سوم: مبانی اقتصادی ۱۱۶

مبحث سوم: سیر تحول تاریخی جرم‌انگاری

پول شویی ۱۲۶



بند دوم: جرم‌انگاری پول‌شویی در مقررات

بین‌المللی ۱۴۱

فصل دوم ۲۰۱

اوصاف، مراحل و روش‌های جرم پول‌شویی ۲۰۱

مبحث اول: اوصاف جرم پول‌شویی ۲۰۲

بند اول: سازمان یافتگی ۲۰۳

بند دوم: تعلق به قشر یقه سپیدان ۲۲۱

بند سوم: فراملی بودن ۲۳۱

بند چهارم: مسبوق بودن به وقوع جرم

مبنا ۲۳۹

مبحث دوم: مراحل جرم پول‌شویی ۲۴۹



بند اول: استقرار ۲۵۰

بند دوم: استتار ۲۵۹

مبحث سوم: روش‌های جرم پول‌شویی ۲۷۵

بند اول: استفاده از سیستم بانکی ۲۷۷

بند دوم: استفاده از پوشش‌های تجاری

مشروع ۲۹۵

بند سوم: استفاده از پناهگاه‌های پولی و

مالیاتی ۳۰۴

بند چهارم: استفاده از پول الکترونیکی ۳۱۴



فصل سوم ۳۴۳

عناصر جرم پول‌شویی ۳۴۳

مبحث اول: عنصر قانونی جرم پول‌شویی ۳۴۳

مبحث دوم: عنصر مادی جرم پول‌شویی ۳۵۵

بند اول: رفتار مجرمانه جرم پول‌شویی ۳۶۰

بند دوم: موضوع جرم پول‌شویی ۳۸۰

بند سوم: شرکت، معاونت و شروع به جرم

پول‌شویی ۳۸۹

مبحث سوم: عنصر روانی ۴۰۲

بند اول: سوءنیت عام ۴۰۹

بند دوم: سوءنیت خاص ۴۱۴



فصل چهارم ۴۲۴

پاسخ‌های نظام حقوق کیفری، نحوه رسیدگی و

اثبات جرم پول‌شویی ۴۲۴

مبحث اول: پاسخ‌های نظام حقوق کیفری ۴۲۴

بند اول: تدابیر پیشگیرانه از طریق بانک‌ها و

موسسات مالی ۴۲۵

بند دوم: ضمانت اجرای کیفری ۴۵۵

مبحث دوم: نحوه رسیدگی ۵۲۹

بند اول: پردازش اطلاعات و عدم افشای

آن ۵۳۰



بند دوم: نهاد رسیدگی کننده به جرم

پول‌شویی ۵۶۴

مبحث سوم: نحوه اثبات جرم پول‌شویی ۵۸۱

بند اول: نقش اماره تصرف و اصول صحت و

برائت ۵۹۰

بند دوم: نقش معاملات مشکوک در اثبات

جرم ۵۹۶

بند سوم: افتراقی شدن تحصیل دلیل ۶۰۱

نتیجه‌گیری پایانی ۶۲۳

منابع ۶۷۳

مقدمه

از زمانی که پدیده‌های اجتماعی متحول شده و مؤلفه‌های جدیدی، نظیر گسترش جمعیت و تنوع اجتماعات، علوم و فنون، تغییرات سبک زندگی، شهرنشینی، صنعتی شدن و ... پا به عرصه‌ی ظهور گذاشتند، زمینه‌های تغییر این اجتماع به شکل دولت - کشور فراهم شد، و سپس در کنار جوامع ملی مقدمات تشکیل جامعه‌ی بین‌المللی اولیه که مخلوق اراده‌ی دولت‌ها و ناشی از حضور جمعی آنان برای تحقق و تأمین منافع مشترک بود. از آنجاییکه جامعه انسانی همواره در حال پویایی و تحول است، اغلب آنچه در آن است تابع اصل تحول بوده و در گذر زمان تغییرات چشمگیری را در آن شاهد بوده‌ایم،



به همین دلیل برخی از آنچه که در جامعه و روابط اجتماعی امروز مطرح هستند، هیچگاه در گذشته مطرح نبوده‌اند. از نگرش جامعه‌شناسی جنایی و جرم‌شناسی، اگر بتوان به وجود پدیده مجرمانه معتقد بود، پدیداری آن به تاریخ پیدایش انسان بازمی‌گردد. ولی ناگفته نماند که نوع و شیوه‌های ارتکاب آن در زمان‌ها و مکان‌های مختلف متفاوت بوده است.

یکی از اوصاف جامعه بین‌المللی جدید، ظهور پدیده‌های مثبت و منفی جدید در روابط انسانی است از این رو جهانی شدن اقتصاد و توسعه روابط



فرهنگی بین کشورها، بستر مناسبی برای رشد و گسترش جرائم سازمان یافته فراهم کرده است به طوری که امروزه جرائم سازمان یافته در اشکال مختلف از قبیل قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، قاچاق تسلیحات، قاچاق اعضای بدن، پول شویی و ... خودنمایی کرده و سبب نگرانی جامعه‌ی بین‌المللی شده است. جرم انگاری جرائم یا جنایات سازمان یافته یکی از مصادیق مهم واکنش اجتماعی در قبال اصول مرتبط با نظم عمومی بین‌المللی است که مسئولیت مدنی و کیفری در پی دارد. یکی از مصادیق مهم جنایات سازمان یافته جرم پول شویی



است که اقدامات متعددی در سطح جهانی برای مبارزه با آن صورت گرفته است.^۱

پول‌شویی مفهومی است که طی دو دهه گذشته باعث جلب توجه بسیاری از صاحب‌نظران گردیده و جایگاه خود را به عنوان یکی از موضوعات مهم در ادبیات حقوقی و اقتصادی باز نموده است. همان‌گونه که از این واژه استنباط می‌شود، پول کثیفی وجود دارد که طی فرایندی شست و شو و تطهیر می‌شود. منظور از پول کثیف در ادبیات

۱- رهبر، فرهاد و میرزاوند، فضل‌الله، ۱۳۸۷، پول‌شویی و روش‌های مقابله با آن،



پول‌شویی، عوایدی است که از فعالیت مجرمانه حاصل می‌شود این فعالیت‌های مجرمانه جرایم منشأ هستند که مصادیقی از جرایم علیه اموال و یا جرایم سازمان یافته می‌باشند^۱ مجرمان این جرم به منظور اینکه شیوه و نوع فعالیت‌شان توسط مجریان قانون شناسایی نشود، تلاش می‌کنند تا عملیاتی را مباشرتاً یا توسط افراد دیگر انجام دهند و تا حد امکان منشأ درآمدهای نامشروع و پول‌های آلوده را مخفی نگهدارند به عبارت دیگر پول‌شویی فرایندی است

۱- صالحی، جواد، ۱۳۹۱، سیاست کیفری ایران در چالش با جرایم منشأ پول‌شویی، تهران، ماهنامه کانون، شماره ۱۱۴، ص ۱۱۴.



که در آن شکل و منشأ وجوه کثیف تغییر می‌کند و به گونه‌ای تصور می‌شود که این وجوه و عواید از منابع قانونی سرچشمه گرفته است.^۱

آنچه مسلم است چنین فعالیت‌هایی باعث می‌شود تا صدمات و لطمات جبران‌ناپذیری بر اقتصاد کشورها وارد گردد، از این لحاظ است که دولت‌ها مجبور اند تا با این پدیده‌ی شوم با جدیت مقابله کنند. برخی از جرایم از لحاظ مالی سودآور بوده و مجرمین می‌توانند از این راه پول زیادی را بدست آورند، که باقی ماندن پول‌های مذکور به حالت

^۱ رهبر، فرهاد و میرزاوند، فضل‌الله، پیشین، ص ۲.



اولی ممکن است برای مجرمین از طرف مجریان قانون خطر ساز گردیده و آنها را در معرض اتهام ارتکاب جرم از سوی مأمورین دولت قرار دهد، که این امر منجر به ردیابی و کشف منشأ اصلی اموال و عواید حاصله از جرم گردیده و اموال مذکور را با خطر مصادره مواجه می‌سازد. به همین علت مرتکبین جرائم سودآور برای سرپوش گذاشتن به جرائم ارتکابی‌شان، منشأ اموال و عواید نامشروع، هم‌چنین به منظور محفوظ نگه‌داشتن این اموال از خطر کشف و مصادره توسط عوامل اجرایی قانون یا مأمورین مالیاتی، اقدام به پول‌شویی می‌کنند تا از این



طریق اموال و عواید غیرقانونی را، قانونی و مشروع جلوه دهند^۱ مثلاً در معاملات مواد مخدر که معمولاً فروشنده پول نقد دریافت می‌کند، حمل و نگهداری پول مذکور که اغلب هنگفت نیز است، برای مجرمین دردسرساز است، از طرف دیگر خرج کردن آن نیز ممکن است توجه مأمورین دولت یا سایر تبهکاران را به خود جلب کند، لذا فروشنده مواد مخدر مایل است در اسرع وقت بدون جلب نظر، مبالغ مذکور را که از ارتکاب جرم بدست آورده

۱ باقرزاده، احمد، ۱۳۸۶، پول‌شویی در حقوق ایران و انگلستان و اسناد بین‌المللی،



است منتقل کند و یا به طریقی تغییر شکل دهد که ظاهر قانونی و مشروع یابد تا بتواند بدون فاش شدن منبع نامشروع پول، از آن استفاده نماید. پول‌شویی معمولاً به کرات از طریق بانک‌ها و مؤسسات مالی که عمدتاً توجه چندانی به منشأ پول‌های موضوع عملیات بانکی یا هویت واقعی دارنده حساب ندارند صورت می‌گیرد.

پول‌شویی از محدود جرائمی است که بر خلاف روند متعارف سیر تکاملی جرائم و تکوین آن‌ها، از

۱ همتی، محمد باقر، ۱۳۹۱، تدابیر پیشگیرانه و مجازات در قانون مبارزه با

پول‌شویی، تهران، انتشارات خرسندی، ص ۳۹.



حقوق جزای بین الملل به حقوق داخلی راه پیدا کرده است^۱ و بی تفاوتی سیستم عدالت کیفری در قبال عواید ناشی از اعمال مجرمانه و استفاده‌ی آزادانه‌ی مجرمین از اموال و وجوه کثیف، موجبات فربه‌تر شدن جنایت‌کاران و گروه‌های جنایی را فراهم خواهد کرد و این امر نیز پیامدها و عوارض ناگوار منفی فراوانی را بدنبال خواهد داشت. توانایی مجرمین به جمع آوری سرمایه‌های آلوده و مشروعیت بخشیدن به آن‌ها حتی می‌تواند ساختار

۱ چوبین، فرتاش بهرام، ۱۳۹۰، نگاهی کوتاه به جرم پول‌شویی، تهران، ماهنامه



حکومت را متأثر و متزلزل نماید و سبب ایجاد اختلال و بی ثباتی در سیستم اقتصادی ممالک گردد و نهاد های مالی که برای رشد اقتصادی یک کشور حیاتی هستند را با اضمحلال روبرو کند و باعث نوسانات شدید و تغییر جهت در سرمایه گذاری شود و موجب تضعیف امنیت ملی گردد.^۱

۱ شفيعی، سعیده و صبوری دیلمی، محمد حسن، ۱۳۸۸، بررسی شیوه های مبارزه با پدیده پول شویی با تاکید بر راهکار های مالیاتی، تهران، فصلنامه پژوهشنامه مالیات، شماره ۵، ص ۱۳۸.

فصل اول

کلیات

مبحث اول: تعریف و مفهوم
جرم پولشویی

امروزه جامعه جهانی به سمتی حرکت می کند که
کمترین مانعی بر سر تجارت و مبادلات بازرگانی
بین کشورها وجود نداشته باشد مجرمین نیز از این



موضوع نهایت استفاده را نموده و دایره شمول ارتکاب جرایم خود را به چند کشور منطقه‌ای یا حتی فراتر از آن گسترش داده و منجر به وجود آمدن جرایمی شده‌اند که می‌توانیم از آنها به جرایم جهانی شده تعبیر کنیم. بنابراین یکی از مقدمات مهم و لازم در چگونگی مقابله با جرم و اتخاذ سیاست جنایی معقول در مقابل جرایم فراملی مانند پول‌شویی، شناخت کامل آن می‌باشد و مبرهن است که در شناخت پول‌شویی نمی‌توان صرفاً به حقوق داخلی یک کشور معطوف بود و خود را از استفاده



از اسناد بین‌المللی و قوانین سایر کشورها مبری دانست.

لذا در این فصل ابتدا به بررسی مفهوم جرم پول‌شویی، سپس به بیان مبانی جرم‌انگاری این پدیده مجرمانه پردازیم و در نهایت گزارشی از تحولات تاریخی این جرم ارائه نماییم.



بند اول: تعریف و مفهوم جرم پولشویی

۱- تعریف پولشویی در لغت

پولشویی جرمی است که ابتدا در کشور امریکا جرم‌انگاری شد و از آن پس سایر کشورها نیز پی به آثار مخرب پنهانی این جرم برده و آن را جرم‌انگاری نمودند. کشور ایران و افغانستان نیز از این امر مستثنا نبوده و در حقوق داخلی خود این رفتار مجرمانه را جرم‌انگاری نموده و برای جلوگیری و مبارزه با آن قوانینی وضع نمودند.



از همین رو، واژه پول‌شویی یا تطهیر پول را جایگزین واژه Money laundering نمودند. همانگونه که پیداست واژه پول‌شویی برگردان لغت به لغت معادل انگلیسی آن در حقوق بین‌الملل و حقوق کشور امریکاست که در لغت نامه‌های لاتین و انگلیسی نیز موجود است.

در فرهنگ لغت Black تعریفی از پول‌شویی ارائه شده که از قرار ذیل است:



انتقال پول‌های بدست آمده از طرق غیرقانونی،
بوسیله افراد یا حساب‌های قانونی، به نحوی که منشأ
اصلی آن قابل ردیابی نباشد.^۱

انتخاب واژه پول‌شویی از این روست که این روند
مجرمانه یعنی شست‌وشوی پول مانند نوعی وسیله
شست‌وشوی خانه یا ماشین لباس شویی عمل می‌کند
که چرک و کثافت را از لباس‌ها جدا می‌کند و با

۱- Black Dictionary: Money laundering.



جدا کردن کثافات ناشی از جرم از پول یا هر مال دیگر ناشی از جرم، آن را پاک می‌سازد.^۱

عنوان "پول‌شویی" به دلیل آنکه به لفظ "پول" اشاره دارد، ناقص و جزئی است و در حالت دقیق‌تر باید به شست‌وشوی مال اشاره کرد نه پول، زیرا پول خود جزئی از مال تلقی می‌شود. بنابراین عواید جرم ممکن است به صورت مال فارغ از اینکه پول باشد یا خیر حاصل گردد و از این رو اصطلاح تطهیر مال یا شست‌وشوی مال بر خلاف اصطلاح رایج، دقیق‌تر

۱- میرمحمد صادقی، حسین، حقوق جزای بین‌الملل (مجموعه مقالات)، نشر



به نظر می‌رسد. در عین حال مال در فرایند شست‌وشوی پول، چه به صورت واقعی و چه به صورت اعتباری، به پول تبدیل می‌شود. همچنان که پول نیز نتیجه و عاید غالب جرایم مالی و اقتصادی است و در روند از بین بردن منشأ غیرقانونی این جرایم، مبادلات پولی چشمگیر بوده و به عنوان مبنای سنجش مال اعم از مشروع و نامشروع، محسوب می‌گردد. بنابراین اصطلاح "پول‌شویی" در زبان‌ها افتاده و در قلم‌ها عیان یافته است.



۲- مفهوم پول‌شویی در دکترین

در رابطه با اصطلاح پول‌شویی یا معادل آن در فقه اسلامی مطلبی آورده نشده و تعریف و یا احکامی در رابطه با آن ارائه نگردیده است اما از برخی آیات، روایات و قواعد فقهی و هم عقلا به این نتیجه می‌رسیم که باید با تطهیر اموال و عواید ناشی از جرم مبارزه نمود و از آن جلوگیری کرد که در قسمت مبانی جرم‌انگاری بدان خواهیم پرداخت. اما در کتب حقوقی برای اصطلاح پول‌شویی یا تطهیر مال تعاریف مختلف و متعددی توسط حقوق‌دانان و اقتصاد دانان ارائه شده است. به عنوان مثال یکی از



صاحب نظران، پول‌شویی را چنین تعریف می‌کند: «منظور از تطهیر مال، مخفی کردن منبع اصلی اموال ناشی از جرم و تبدیل آنها به اموال پاک است، به طوری که یافتن منبع اصلی مال غیرممکن یا بسیار دشوار گردد.»^۱

در تعریف دیگری ازین جرم آمده است: «تطهیر پول، بکارگیری پروسه‌ای است که طی آن جنایتکاران و صاحبان دارایی‌های غیرقانونی این تصور را ایجاد می‌کنند که پولی را که خرج می‌کنند

۱- میرمحمد صادقی، حسین، حقوق جزای بین‌الملل، چاپ ۲، تهران، نشر میزان،



در واقع متعلق به خود آنهاست و از راه قانونی بدست آمده است.^۱

برخی گفته‌اند: «پول‌شویی عبارت است از پردازش عواید حاصل از اعمال مجرمانه به منظور تغییر ظاهر منشأ غیرقانونی مال به گونه‌ای که سوء ظنی در مورد منشأ غیرقانونی آن برانگیخته نشود.»^۲

۱- تذهیبی، فریده، پول‌شویی، چاپ ۱، تهران، انتشارات زعیم، ۱۳۸۱، ص ۲۲.
۲- میرزاوند، فضل‌الله، پول‌شویی به عنوان جرم مستقل، مجلس و پژوهش، شماره ۳۷، بهار ۱۳۸۲، ص ۲۳۲.



در تعریف دیگری از پول‌شویی آمده است: «انجام هرگونه عملیات به منظور قانونی جلوه دادن درآمدهای غیرقانونی.»^۱

برخی پول‌شویی را اینطور تعریف کرده‌اند: «پول‌شویی یک فعالیت غیرقانونی است که در طی انجام دادن آن، عواید و درآمدهای ناشی از اعمال خلاف قانون، مشروعیت می‌یابد و به عبارت دیگر پول‌های کثیف ناشی از اعمال خلاف با یک مجموعه نقل و انتقال به پول‌های تمیز تبدیل و به

۱- حیدری، علی مراد، جرم‌انگاری پول‌شویی، فقه و حقوق، شماره ۱، تابستان



بدنه اقتصاد تزریق شده و مشروع جلوه داده می‌شود.^۱

عده‌ای از محققان پول‌شویی را اینگونه تعریف کرده‌اند: «پول‌شویی عبارت است از فرآیندی که از طریق آن شخص وجود منبع غیرقانونی و یا به کارگیری غیرقانونی درآمدها را مخفی می‌کند (و یا سعی در مخفی کردن آن دارد) و یا درآمدهای غیرمشروع را تغییر شکل می‌دهد به گونه‌ای که در

۱- اصلانی، پروانه، درآمدی بر پول‌شویی، راهبرد، شماره ۳۰، زمستان ۱۳۸۲، ص



ظاهر مشروع به نظر می‌رسد.^۱ اما اقتصاددانان از دیدگاه اقتصادی به موضوع نگاه می‌کنند و بیان می‌دارند که: «در عملیات پول‌شویی نه درآمدهای غیرقانونی، قانونی می‌شوند و نه پول حرامی تطهیر می‌شود و نه پول نامشروعی به مشروع تبدیل می‌گردد.

قانونی شدن یا مشروع بودن هر درآمدی (فارغ از بار ارزشی که این مفاهیم به دنبال دارند) از نظر

۱- مرزبان، حسین، بررسی پدیده پول‌شویی و سیستم مالی ایران، مجموعه سخنرانی‌ها مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی، تهران، نشر وفاق، ۱۳۸۲، چاپ ۲، ص ۱۰۷.



اقتصادی نه تنها باید ضرری به اقتصاد یک کشور نداشته باشد، بلکه باید به عنوان یک عنصر مؤثر در رشد و توسعه اقتصادی ایفای نقش کند.

در عملیات پول‌شویی، به عنوان یک فعالیت مجرمانه مالی، درآمدهایی که زائیده فعالیت‌های غیرقانونی است به گونه‌ای با درآمدهای حاصل از فعالیت‌های قانونی درمی‌آمیزد که امکان شناسایی و تفکیک آنها از یکدیگر ممکن نیست و می‌توان از



این درآمدهای غیرقانونی با حداقل ریسک برای فعالیت‌های مجرمانه دیگری در آینده استفاده کرد.^۱ جفری رابنسون از جرم پول‌شویی چنین تعبیری دارد: «این اتفاق مانند سنگی است که درون حوضی انداخته شود، لحظه‌ای را که سنگ فرو می‌رود لحظاتی امواج دیده می‌شوند و شما می‌توانید نقطه‌ای را که سنگ در آب خورده است پیدا کنید، اما به هر اندازه که سنگ بیشتر فرو می‌رود چین و شکن آب

۱- هادیان، ابراهیم، پول‌شویی و اثرات اقتصادی آن، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی، تهران، نشر وفاق، ۱۳۸۲، چاپ ۲،



محو می‌شود. تا اینکه سنگ به کف حوض می‌رسد و دیگر آثار و علائمی از آن باقی نمی‌ماند و شاید پیدا کردن سنگ غیرممکن شود. این دقیقاً همان وضعی است که در ارتباط با پول‌تطهیر شده انجام می‌گیرد.^۱

عده‌ای هم بر این عقیده‌اند که: «تطهیر پول به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌شود که برای جابجایی پول حاصل از داد و ستدهای غیرمشروع و خلاف قانون مانند تجارت مواد مخدر یا فعالیت‌های

۱- رابنسون، جفری، شست‌وشوی پول آلوده، ترجمه آلبرت برناردی، تهران،



تروریستی و جنایات مختلف با هدف تغییر شکل مبداء، مشخصات، نوع پول یا ذی نفع و یا مقصد نهایی به کار می رود و در حقیقت با این اقدامات، پول نامشروع و کثیف، تطهیر با شست و شو می شود.^۱

۳- تعریف قانونی پول شویی

همانطور که در قسمت قبل مشاهده شد، حقوق دانان برای جرم پول شویی تعاریف متفاوتی ذکر کرده و مفهوم جرم پول شویی را از نگاه خود توضیح داده اند. اما برای جرم انگاری هر رفتاری، نیاز

۱- تذهیبی، فریده، پول شویی یا تطهیر پول، نامه اتاق بازرگانی، نشریه اتاق بازرگانی، ۱۳۷۴، سال ۹، ص ۴۳.



است تا قانون تعریفی از آن ذکر نماید به نحوی که شبه‌ای در رابطه با عنصر مادی جرم مورد نظر باقی نماند. لذا در این بخش تعریفی را که قانونگذار ایران و افغانستان از جرم پول‌شویی ارائه نموده‌اند مورد بررسی قرار خواهیم دادیم.

پول‌شویی، در صورتی که با موفقیت انجام یابد گذشته از آثار مخرب بسیاری که در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی به جای خواهد گذاشت، عملاً موجب تکرار فعالیت‌های مجرمانه و افزایش توان مالی مجرمین و در نتیجه زمینه‌ساز ارتکاب جرایم سنگین‌تر از سوی آنان خواهد شد.



بنابراین لزوم جرم‌انگاری این عمل، چه در بعد داخلی و چه در بعد بین‌المللی به عنوان یک ضرورت انکارناپذیر نمایان می‌گردد تا با محروم نمودن گروه‌های تبه‌کار از منافع اعمال مجرمانه در قالب تطهیر پول، از ادامه فعالیت آنها جلوگیری شود.^۱

پیش از قانون مبارزه با پول‌شویی، در حقوق ایران، قوانین و مقرراتی راجع به پول‌شویی یا تطهیر عواید ناشی از جرم وجود نداشت ولی راجع به عواید

۱- معاونت آموزشی قوه قضائیه، سیاست جنایی تقنینی ایران در جرایم اقتصادی،



حاصل از جرم به طور پراکنده در قوانین ایران مواردی دیده می‌شود به عنوان مثال اصل ۴۹ قانون اساسی مصوب سال ۱۳۵۸^۱، ماده ۸ قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ مصوب ۱۳۶۳^۲، ماده ۲۸ قانون

۱- دولت موظف است ثروت‌های ناشی از ربا، غضب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاری‌ها و معاملات دولتی، فروش زمین‌های موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیرمشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت المال بدهد. این حکم باید با رسیدگی و تحقیق و ثبوت شرعی به وسیله دولت اجرا شود.

۲- دادگاه پس از احراز نامشروع بودن اموال و دارایی اشخاص حقیقی و یا حقوقی در صورتی که مقدار آن معلوم باشد چنانچه صاحب آن مشخص است باید به صاحبش رد شود ولی اگر صاحب آن مشخص نیست در اختیار ولی امر قرار داده می‌شود و اگر مقدار آن معلوم نباشد چنانچه صاحب آن مشخص است باید با



مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷^۱ و قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ که در این قوانین به تطهیر عواید حاصل از جرم اشاره‌ای نشده است.

نمونه دیگر استرداد عواید نامشروع ناشی از جرم در قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ به چشم می‌خورد.

صاحب مال مصالحه نماید ولی اگر صاحب آن مشخص نیست باید خمس مال را در اختیار ولی امر قرار دهد.

۱- کلیه اموالی که از راه قاچاق به دست آمده باشد به نفع دولت ضبط می‌شود.



همچنین ماده ۶۲۲ قانون مجازات اسلامی، تحصیل، مخفی یا قبول نمودن و مورد معامله قرار دادن مال مسروقه را جرم و قابل مجازات دانسته است و در صورتی که مرتکب این کار را حرفه خود قرار داده باشد، حداکثر مجازات قانونی در حق وی اعمال می‌شود.

البته در سال ۱۳۷۰ قانون الحاق ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است که ماده ۳ این کنوانسیون، تطهیر عواید ناشی از قاچاق مواد مخدر را جرم



شناخته و دول عضو را مکلف به رعایت این موضوع ساخته است.

در سال ۱۳۸۱ در بخش نامه "پیشگیری از پول شویی در موسسات مالی"، پول شویی اینگونه تعریف و تشریح شد:

۱- این بخش نامه که توسط بانک مرکزی به موسسات مالی کشور ابلاغ گردیده است در جلسه ۹۸۷ شورای پول و اعتبار ۱۳۸۱/۸/۱۸ به تصویب رسیده است. این متن با الهام از مقررات کمیته بال در مورد شناسایی مشتری، روش افتتاح حساب برای مشتریان، عدم ارائه خدمات به مشتریان مشکوک و خودداری از انجام عملیات مشکوک، رهنمودهایی به سیستم بانکی کشور ایران داده است.



۱- تحصیل و نگهداری یا استفاده از مال که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم حاصل شده است.

۲- معاونت با شخص یا اشخاص دیگر به منظور
۱-۲- تبدیل یا انتقال مالی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم حاصل شده است یا قصد پنهان کردن یا تغییر شکل دادن منشأ غیرقانونی آن مال یا کمک به شخصی که در ارتکاب جرم دخالت داشته است به منظور جلوگیری از تعقیب کیفری



۲-۲- پنهان کردن یا تغییر شکل دادن ماهیت واقعی، منشا، محل وقوع، نقل و انتقال، جا به جایی یا مالکیت مالی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم حاصل شده است.

همچنین ماده ۱ لایحه پیشنهادی مبارزه با پول‌شویی در سال ۱۳۸۱ چنین مقرر می‌داشت:

«جرم پول‌شویی عبارت است از هر گونه تبدیل یا تغییر یا نقل و انتقال یا پذیرش یا تملک دارایی یا منشا غیرقانونی، به طور عمدی و یا علم به آن، برای قانونی جلوه دادن دارایی یاد شده».



در نهایت امر، ماده ۲ قانون مبارزه با پول‌شویی مصوب دوم بهمن ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی، جرم پول‌شویی را چنین تعریف می‌کند:

«الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب- تبدیل یا مبادله با انتقال عوای به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده، یا



کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

ج- اختفا یا پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی منشا، منبع و محل نقل و انتقال، جا به جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد».

در حقوق کیفری افغانستان اولین متن قانونی که عمل پول شویی را جرم‌انگاری کرد و خلا قانونی راجع به تطهیر پول را پر نمود در سال ۱۳۸۳ در ۱۲ فصل و ۷۵ ماده به تصویب رسید و در سال ۱۳۹۳ این قانون دستخوش تغییرات عمده‌ای گردید به



نحوی که گویی قانون جدیدی تصویب شده و قانون سابق منسوخ گردیده است. قانون جدید جلوگیری از پول‌شویی در ۸ فصل و ۷۰ ماده تدوین و تصویب شد و بسیاری از مشکلات و کاستی‌های قانون قدیمی را برطرف نمود.

قانون سابق مبارزه علیه تطهیر پول و عواید ناشی از جرایم، بجای تعریف جرم پول‌شویی، رفتارهایی را ذکر نموده که در صورت تحقق یافتن آن رفتارها جرم پول‌شویی صورت می‌پذیرد و راجع به جرم پول‌شویی اینگونه می‌نویسد:



«شخص در موارد آتی مرتکب جرم تطهیر پول شناخته می‌شود:

۱- در صورتیکه وجوه و دارایی‌ها را پنهان، تغییر شکل، تسعیر، انتقال و یا آنرا از کشور خارج و یا وارد نماید، مشروط براینکه علم داشته باشد که دارایی‌های متذکره بصورت مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه عمل یا غفلی حاصل گردیده باشد که این عمل یا غفلت در داخل یا خارج کشور یا محل ازتکاب آن مطابق قوانین نافذه جرم پنداشته شده باشد.